

БАНК АХБОРОТНОМАСИ

ISSN 2010-6602

БАНК ХОДИМЛАРИ ВА ТАДБИРКОРЛАРНИНГ ҲАФТАЛИК НАШРИ

ГАЗЕТА 1995 ЙИЛ ЯНВАРДАН БОШЛАБ НАШР ЭТИЛМОҚДА

№ 6 (1237)

2020 ЙИЛ 13 ФЕВРАЛЬ

ТАКЛИФ, ЭЪТИБОР, ЭЪТИРОФ



Айни кунда барча тизимларда ёшларни қўллаб-қувватлаш ва уларнинг фикр-мулоҳазаларини тинглаш мақсадида турли учрашувлар ташкил этиб келинмоқда. Хусусан, жорий йилнинг 10 февраль кuni "Ўзмиллийбанк" АЖ бош офисида Банк Бошқаруви раиси ва тизимда фаолият юритаётган ёшлар ўртасида очиқ мулоқот ўтказилди. Учрашувда банкнинг вилоят ҳамда Тошкент шаҳри филиалларидан ташриф буюрган ёшлар иштирок этди.

Очиқ мулоқот тарзида ўтган учрашувда навқирон авлод вакиллари банк ривожига ҳисса қўшиши мумкин бўлган, янги инновацион таклифларини айтишди. Банк Бошқаруви раиси уларнинг таклифлари бўйича ўз фикр-мулоҳазаларини билдириб, истиқболли режаларни амалиётга тадбиқ қилиш бўйича топшириқлар берди.

Қайд этиш жоизки, юртимизнинг энг нуфузли тижорат банкларидан бири бўлган "Ташқи иқтисодий фаолият

милий банки" АЖ тизимида ёш кадрларни қўллаб-қувватлаш мақсадида филиал ва бўлим раҳбарлари этиб ёш ходимларни тайинлаш тажрибаси мавжуд. Жумладан, Бош офис департамент директорларининг 4 нафари, директор ўринбосарларининг 10 нафари 35 ёшгача бўлган ходимлардир. Айни дамда банк тизимида фаолият юритаётган ёш кадрлар сони яна ҳам ортиб бормоқда.

Шу билан бирга "Ўзмиллийбанк" тизимида фаолият юритиб келаёт-

ган ходимлар малакасини ошириш мақсадида қатор интерактив лойиҳалар амалга оширилиб келинмоқда.

Жумладан, Банк Бошқарувининг 2019 йил 6 майдаги 67-сонли буйруғи ижросини таъминлаш шунингдек, "Ўзмиллийбанк" тизимида фаолият юритаётган ходимларни инглиз тилини ўрганишга бўлган интилишини қўллаб-қувватлаш мақсадида ташкил этилган "English conversation" ("Инглиз тилида суҳбатлашимиз") лойиҳаси ўтказилган эди.

(Давоми 2-саҳифада)

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида юртимиз тижорат банклари фаолиятига алоҳида тўхталиб, "Банкларимизнинг халқаро молия бозорларига чиқиб арзон ва узоқ муддатли ресурслар олиб келиши зарур. "Миллий банк" ва "Ипотека-банк" бу йил ўз евробондларини чиқариши мақсадга мувофиқдир", дея алоҳида таъкидлаган эди.



"ИПОТЕКА-БАНК" ЕВРООБЛИГАЦИЯЛАРНИ ЖОЙЛАШТИРИШ ҲАРАКАТИДА

Шу ўринда қайд этиш жоизки, давлатимиз раҳбарининг 2019 йил 9 октябрдаги "Ўзбекистон Республикаси банк секторининг молиявий барқарорлигини оширишга оид биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарорига мувофиқ, Молия вазирлиги, Иқтисодиёт ва саноат вазирлиги Марказий банкнинг 2020-2021 йилларда "Ипотека-банк" АТИБ томонидан халқаро молия бозорларида қарз мажбуриятлари (евроблигациялар) эмиссиясини ўтказиш

таклифи берилди. Ушбу таклиф тўлалигича қўллаб-қувватланди.

Банк раҳбариятининг Молия вазирлиги билан ўтказган учрашувида ҳам "Ипотека-банк" томонидан 2020 йил иккинчи ярмида банк кўрсаткичларини инobatга олган ҳолда, 250-300 млн. АҚШ доллари миқдордаги еврооблигациялар халқаро молия бозорларида жойлаштирилиши мақсадга мувофиқ эканлиги алоҳида таъкидланди.

(Давоми 2-саҳифада)

"ТРАСТБАНК" КРЕДИТ РЕЙТИНГИ ТАСДИҚЛАНДИ

"Ahbor-Reyting" рейтинг агентлиги "Трастбанк" хусусий акциядорлик банки кредит рейтинг мониторинги натижаларига кўра, "Барқарор" прогнози билан миллий шкала бўйича "uzA+" даражада тасдиқлади.

"UzA+" рейтинг банкнинг кредитга лаёқатлилик даражаси "юқори" даражада эканлигини англатади, бу ўз навбатида, банк фаолиятининг кредит таваккалчилигининг жуда паст даражасини акс эттиради. "UzA+" рейтингга эга бўлган банк-кредиторлар, омонатчилар ва инвесторлар олдидаги ўзининг молиявий мажбуриятларини ўз вақтида ва тўлиқ бажариш учун жуда юқори салоҳият билан ёндошади.

"Трастбанк" хусусий акциядорлик банкига берилган мазкур рейтинг баҳоси банкнинг тижорат тармоғи жадал ривожланиб, мавқеи ўсиб бораётганини, эътиборлилик даражаси ва имижни юқори эканлигини, хатарларни бошқариш даражаси, ликвидлилик позицияси пухта эканлигини ва капиталлашув ҳолати мақбул эканлигини, шунингдек молиявий кўрсаткичларни барқарор равишда ўсиб бораётганлигини акс эттиради.

Finance.uz





ТАКЛИФ, ЭЪТИБОР, ЭЪТИРОФ

(Бошланиши 1-саҳифада)

Танловда банк тизими бўйича 415 нафар ходим иштирок этди. Мазкур лойиҳада ғолиб бўлган ва фахрли ўринларни эгаллаган ёшларга Банк Бошқаруви раиси томонидан қимматбахо эсдалик совғалари топширилди.

– “Learning is hard but life without knowledge is even harder”. Яъни, билим олиш қийин, аммо, билимсиз ҳаёт ундан-да қийин. Мен доимо мазкур шиорга амал қилишга ҳаракат қиламан ва доимий тарзда ўз билим ва кўникмаларимни ошириб бораман, – дейди “English conversation” лойиҳасининг 3 ўрин соҳибаси, “Ўзмиллийбанк” Фаргона вилояти филиали ходими Озода Юсупова. – Чет тилга қизиқшим юқори бўлгани, тил билган инсонга муваффақият эшиклари очилиши сабабли ҳам инглиз тилидаги билимларимни мустаҳкамлаб, қўшимча чет тилларини ҳам ўрганмоқдаман. Банкимиз томонидан ташкил бундай лойиҳалар эса, бизни янада билимли, шижоатли ва ғайратли бўлишга ундамоқда.

Дарҳақиқат, инсон ўзи фаолият юритаётган соҳада юқори натижаларга эришиши, истиқболли режалар устида бошқотира олиши учун дунёқараш кенг, фикрлаши теран бўлиши керак. “Инглиззабон ёш ходимлар” қаторида, банк тизимида ўз тиришқоқлиги ва соғлом фикрлари билан муваффақиятли фаолият юритиб келаётган бир гуруҳ ёшларга ҳам қимматбахо совғалар ҳамда ўзбек ва жаҳон адабиёти дурдона асарлари тўпламлари топширилди.

Кўтаринки руҳда бошланган учрашув, янги таклиф-мулоҳазалар, қизгин баҳс-мунозаралар билан яқин топди. Ёшлар ўзаро тажриба ва фикр алмашибгина қолмай, режалаштирилган гоёлар рўёби учун янги куч-ғайратга эга бўлдилар.

Ўз мухбиримиз

“ИПОТЕКА-БАНК” ЕВРООБЛИГАЦИЯЛАРНИ ЖОЙЛАШТИРИШ ҲАРАКАТИДА

(Бошланиши 1-саҳифада)

Айни дамда еврооблигацияларни жойлаштириш бўйича “Ипотека-банк”да ишчи гуруҳ ташкил қилиниб, ҳозирда ишчи гуруҳ аъзолари томонидан қилинадиган тизимли ишлар графиги ишлаб чиқилиб, еврооблигациялар бозорини атрофлича ўрганиш ишлари олиб борилмоқда. Хусусан, еврооблигациялар эмиссиясини ташкил қилиш бўйича тажрибага эга бўлган халқаро банклар ва юридик ташкилотлардан тижорат таклифлари олинди, ўрганилмоқда.

Қайд этиш лозимки, “Ипотека-банк” АТИБ еврооблигацияларини халқаро молия бозорларида жойлаштириш юзасидан “йўл харитаси”нинг лойиҳаси ишлаб чиқилиб Вазирлар Маҳкамасига тақдим этилган.

Шу билан бирга, банк томонидан андеррайтерлар ва уларнинг юристлари консорциумини ташкил қилиш учун танлаб олинди, “Ипотека-банк” АТИБ манфаатларини ҳимоя қилувчи халқаро юридик фирма эса танлов орқали танлаб олинди жараёнлари олиб борилмоқда. Бу каби еврооблигацияларини жойлаштириш нафақат “Ипотека-банк” имижини мустаҳкамлаш, балки юртимиз инвестиция муҳитини янада жозибадорлигини оширишга ўз ҳиссасини қўшади. Натиждада юртимиз тадбиркорлари учун янада қўлай ва янада арзон хизмат кўрсатиш имконияти яратилади.

Шуни ҳам қўшимча қилиш керакки, халқаро экспертларнинг таъкидлашича, 2019 йилда Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари орасида ўзининг илк халқаро облигацияларини энг паст физ ставкаларда жойлаштирган давлат Ўзбекистон бўлиб, жаҳон бозоридagi фонд менеждерлари, пенсия фондлари, инвестиция фондлари, суғурта компаниялари ва банклардан ҳам катта буюртмалар олинган.

Элёр ИНОМЖОНОВ,
“Ипотека-банк” АТИБ Бошқаруви раисининг
биринчи ўринбосари

ОЧИҚ МУЛОҚОТ ЯНГИ МАРРАЛАР САРИ УНДАМОҚДА

Айни кунда юртимизда ёшларга бўлган эътибор кун сайин ортиб, ҳар бир ташкилоту идораларда уларни қўллаб-қувватлашга алоҳида аҳамият берилмоқда. Хусусан, бу борада “Туронбанк” АТБ тизимида ҳам ўзига хос услуб шаклланганки, бу ўз навбатида, банкда меҳнат қилаётган ёшларнинг янада билимли ва салоҳиятли ҳамда ўз касбининг устаси бўлиб етишишига замин яратмоқда.



Жумладан, “Туронбанк” раҳбарияти интеллектга сармоя киритишни энг олий вазифа сифатида белгиллаган. Бунга мисол қилиб, ҳар йили ўрта маълумотли ёш ходимларнинг нумузли олий-гоҳларга қабул қилиниши ва хорижий сафарларда ўз тажрибаларини орттиришларини келтиришимиз мумкин. Биргина ўтган 2019 йилнинг ўзиде 400 нафарга яқин ёш ходимлар Ўзбекистон Банклари Ассоциацияси, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқарув академияси, Банк-молия академияси, Минтақавий банк ўқув марказларида малакаларини оширишган.

Бу борадаги энг аҳамиятли жиҳат шундаки, иқтисодий йўналишдаги олий таълим муассасаларининг 3 ва 4-босқич талабалари ҳам банк фаолиятига жалб этилаётганлигидир. Агарда 2018 йилда 40 нафар истеъдодли талабалар ишга олинган бўлса, 2019 йилда яна 70 нафар қабул қилинди. Энг муҳими, талабалар ўз таълим жараёнларини тўхтатмаган ҳолда, паралел равишда амалий тажрибаларини ҳам ошириб боришади. Бу орқали эса улар эртанги кунлари учун мустаҳкам замин яратадилар.

Шуниси эътиборлики, банк томонидан ёшларнинг билим ва малакаларини ошиши ва мароқли дам олишлари учун ҳам барча шарт-шароитлар яратиб келинмоқда.

Айниқса, турли ўқув-семинарлари ва раҳбарият билан очик мулоқотларнинг ташкил этилиши уларнинг касбига бўлган меҳрини янада оширмоқда. Яқинда банк томонидан ана шундай жонли мулоқот ўтказилди. Унга Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси Сирожиддин Саййид, Ёшлар Иттифоқи раиси Алишер Саъдуллаев ҳамда банкнинг пойтахт тизимиздаги филиаллари ёш ходимлари таклиф этилди.



Тадбир жорий йилнинг 24 январь санасида Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисига йўллаган Мурожаатномасининг мазмун-моҳиятига бағишланди. Унда давлатимиз раҳбари томонидан ёшларни қўллаб-қувватлаш бўйича илгари сурилган қатор ташаббуслар, таклифлар муҳокама этилиб, ушбу вазифаларни бажаришда банк ёшлари-

нинг ўрни муҳим аҳамият касб этиши қайд этилди. Учрашувда “Туронбанк” АТБ бошқаруви раиси Чори Мирзаев молия муассасасида ёшларнинг соҳа сирлари ва хорижий тиллар, ахборот технологияларини мукамал ўрганишлари учун барча шароитлар яратилганини таъкидлади.

Тадбир давомида Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси Сирожиддин Саййид, Ёшлар Иттифоқи раиси Алишер Саъдуллаевнинг чиқишлари ёшларни янада ғайратли ва шижоатли бўлишга ундади. Сўнгра учрашув очик мулоқот ва савол-жавоб тарзда давом этиб, ёшлар ўзларининг қизиқтирган таклиф истакларини тақдирини баробарида қўллаб-қувватлашга жавоб олдилар.

Икки соат давом этган тадбирда иштирокчилар Давлатимиз раҳбари томонидан мамлакатимизда истеъдодли ёшларга яратиб берилаётган имкониятлар, хусусан, банк-молия соҳасига етуқ кадрларни жалб қилиш бўйича олиб борилаётган кенг қамровли ишларни муҳокама этишди, фаолиятда мавжуд муаммоларни ўрганиб, уларни бартарф этиш бўйича ёшларнинг таклифлари маъқулланди. Шунингдек, ёшларга оид давлат сиёсати ҳамда беш ташаббус доирасида банкда амалга оширилиши лозим бўлган

ҳаракатлар режаси ҳам кўриб чиқилди.

Учрашув якунида ёшларнинг ҳуқуқий саводхонлигини ошириш, банк тизимида “Йилнинг энг яхши ёш ходими” танловини ўтказиш ва бошқа долзарб масалалар юзасидан фикрлар алмашилди. Ўз гоё ва ташаббуслари билан фаол қатнашган ёшлар рағбатлантирилди.

Банк Ахборот хизмати

ХАЛҚ БАНКИ БОШҚАРУВИ РАИСИ ЁШЛАР БИЛАН УЧРАШДИ

Яқинда Халқ банки Бошқаруви раиси Фарҳод Саламов ёшлар билан учрашув ўтказди. Самимий ва эркин, очиқ мулоқот тарзида ўтказилган мазкур тадбирда навқирон авлод вакиллари Халқ банки раҳбаридан мастер класс олдилар.

Мулоқотда Ф. Саламов ёш банкирларга Америка банки тизими ҳамда ўз тажрибалари ҳақида ҳаётий мисоллар асосида сўзлаб берар экан, бугунги молия бозоримиздаги мавжуд муаммолар ва уларнинг ечимлари, Халқ банкида амалга оширилаётган изчил трансформация жараёнларига батафсил тўхтади.

— Шунинг қувонч билан айта оламаники, бугун Халқ банкида ишлаётган мутахассисларнинг аксариятини ёшлар ташкил этади, — дейди Ф. Саламов. — Банкимизда Инновация департаментини ташкил қилдик. Ушбу янги тузилмага бир неча хорижий тилларни мукамал биладиган, изланувчан ёш мутахассисларни жалб қилдик. Уларнинг гоёлари асосида қисқа муддатда Ўзбекистон учун мутлақо янгилик бўлган 15 та банк хизмат тури ишлаб чиқилиб, амалиётга муваффақиятли жорий қилинди. “Режали тўлов”, “Кредит” картаси, Очиқ кредит линияси каби янги маҳсулотларимиз айнан Инно-

вация департаменти ёшларининг гоёси ва меҳнати маҳсулидир.

Бу зришаётган ютуқларимиздан бири, холос. Мен аниқ ишонаманки, сиз каби ёшлар билан мана шундай очиқ мулоқотлар ўтказиб турсак, янги-янги гоёлар, таклифлар ўртага ташланади. Юзлаб, минглаб янги

маҳсулотлар яратилишига туртки бўлади. Муаммоларга ечим топилади. Шу тариқа молия бозоримиз ривожланади. Муҳтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёев таъкидлаганидек, мавжуд муаммоларга ўзимиз ечим топмасак, четдан келиб биров бизга ҳал қилиб бермайди.

Ёшларимиз ва банклар ўртасида алоқа бутунлай узилиб қолгани ҳам айни ҳақиқат. Қачонки, талабага контракт тўлашга пул керак бўлиб қолгандагина банкка мурожаат қилишади. Кўпчилиги банк ҳақида тўла тушунчага ҳам эга эмас.

Аслида эса молиявий саводхонликни ёшларимиз онгига бо-

валиқдан, боғча ва мактаблардан синдириб боришимиз керак. Токи ёшларда банк нима, у қандай ишлайди, пулдан қандай самарали фойдаланиш йўллари ҳақида тасаввурга эга бўлсин. Мустақил ҳаётга қадам қўйганда қоқилмаслиги учун ҳам бу ўта муҳим масала. Шу боис ҳам ёшларда молиявий саводхонликни оширишга Европада, айниқса, АҚШда жуда жиддий қарашади.

Жумладан, банк ҳақида, пулни тўғри йўналтира олиш кўникмаси ҳақида болаларда боғчадан дастлабки тасаввурлар шакллантириб борилади.

Бугун Ўзбекистон банклари ёшлар билан кўнгилдагидек ҳамкорлик олиб бормаяпти. Буни ҳам тан олишимиз керак. Навқирон авлод вакиллари ҳаётда ўз ўрнини топишга кўмаклашадиган банк хизмат турларини жорий этиш устида иш олиб боряпмиз — деди Ф. Саламов.

Тадбир давомида, шунингдек, ёшлар томонидан рақамли банк тизимига ўтиш, хужжатлар айланишида электрон имзо жорий қилиш, тренинг маркази ташкил этиш каби бир қатор амалий таклифлар ҳам билдирилди.

Тадбирда Ўзбекистон ёшлар иттифоқи Марказий Кенгаши раиси биринчи ўринбосари Акмал Жумабоев ҳам иштирок этди.



РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МУҲОКАМАДА

Келажақ эгалари бўлган ёшлар билан мулоқот қилиш, уларнинг қизиқиш, интилиш ва ўйлантириб келаётган муаммоларини чуқур ўрганиш бугун ҳар бир раҳбар олдида турган асосий вазифадир. Маълумки, Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 2019 йилнинг 27 декабрида ёшлар билан учрашуви чоғида, етакчилиқнинг, ўз ортидан эргаштиришнинг энг тўғри йўли шахсий ўрнак ва намуна бўлишларини алоҳида таъкидлаган.

Мазкур учрашувда берилган вазифалар ижросини таъминлаш ва ёшлар билан ишлаш самарадорлигини ошириш мақсадида яқинда “Трастбанк” хусусий акциядорлик банки Бошқаруви Раиси Сардор Нормухамедов ва банк тизимида фаолият юритаётган 40 нафар ёш ходимлар иштирокида учрашув бўлиб ўтди.

Очиқ мулоқот тарзида ўтган тадбирда банкнинг ёш ходимлари банк тизимида рақамли иқтисодиётни ривожлантириш борасида тайёрлаган ўз тақдимотларида соҳани ривожлантириш

ва меҳнат самарадорлигини ошириш масалаларига алоҳида тўхталиб, бу борада мавжуд муаммолар, уларнинг ечими борасида ўзларининг таклифларини бердилар.

Тадбир давомида ёшларнинг банк соҳасида малака ва билимларини ошириш мақсадида доимий равишда учрашувлар ташкил этиш, семинар-тренингларда улар иштирокини таъминлаш, Банк-молия академиясида ёшларнинг билим ва малакасини ошириш орқали катта натижаларга эришиш мумкинлиги ҳақида сўз борди.

Маълумот ўрнида қайд



этиш лозим, бугунги кунда “Трастбанк” Бош офиси ва унинг филиалларида жами 1200 нафар ходим меҳнат қилмоқда. Улардан 505 нафарни ёки 42 фоизи ёшларни ташкил қилиб, 30 ёшгача бўлган мутахассислар сони эса 373 нафарни ташкил этади.

Қайд этиш жоизки, “Трастбанк” бугунги кунда ёшларнинг билим олиши ва уларнинг малакасини оширишга катта эътибор қаратмоқда. 2019 йилнинг 1 октябрида Ўзбекистон Республикаси Банк-молия академияси, 2019 йилнинг 1 ноябрида Тошкент молия институти билан “Ўзаро ҳамкорлик тўғрисида”ги меморандум имзоланган. Олий ўқув юрлари билан ўрнатилган ўзаро ҳамкорлик натижасида бугунги кунда банкнинг 64 нафар ўрта-махсус маълумотга эга мутахассислари биринчи мутахассислик бўйича махсус сиртқи таълим

йўналишига ва 22 нафар нобазавий олий маълумотга эга бўлган банк мутахассислари олий иқтисодий маълумот бўйича иккинчи йўналишни эгаллаш мақсадида Тошкент молия институтига, 6 нафар раҳбар ходимлар Банк-молия академиясига ўқишга қабул қилинган. Шунингдек, банк томонидан Олий ўқув юртининг 60 нафар талабаларини банкда амалиёт ўташлари учун шароитлар яратиб, стажёрликка қабул қилинган. Бугунги кунда шулардан 22 нафари стажировка якуни бўйича Банкнинг Бош офиси ҳамда филиалларида ишга қабул қилинган. Бу эса, ўз навбатида, иқтисодиёт соҳаси учун рақобатбардош ва юқори малакали банк соҳаси кадрларини тайёрлаш имконини яратади.

Очиқ мулоқот тарзида ўтган учрашувда ёш авлод вакиллари ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.



ОБЛИГАЦИЯЛАР ЎЗИ НИМА ВА ҚАНДАЙ МАҚСАДЛАРДА ЧИҚАРИЛАДИ?

Маълумки, 2020 йил январь ойидан бошлаб Марказий банк облигациялари муомалага чиқарила бошланди. Хусусан, ўтган вақт мобайнида қарийб 1,4 трлн. сўмлик облигациялар чиқарилиб, тижорат банкларига жойлаштирилди.



Марказий банк облигациялари – пул-кредит сийсати инструменти бўлиб, фоиз ставкаларини тартибга солиш ва тижорат банкларидан мавжуд ортиқча ликвидликни нисбатан узоқроқ муддатга жалб этиш мақсадида чиқарилади.

Халқаро амалиётда марказий банклар томонидан облигациялар жойлаштириш кенг тарқалган.

Хукумат ва корпоратив қимматли қозғалардан фарқли равишда Марказий банк облигацияларининг асосий мақсади қарз мажбуриятларини жалб қилиш эмас, балки банк тизими ликвидлигини бошқариш сама-

радорлигини ошириш ҳисобланади. Облигациялар қисқа муддатли банк ликвидлигини жалб қилишга мўлжалланган бўлиб, 1 йилгача бўлган муддатга чиқарилади.

Бунда, тижорат банклари ликвидлик бўйича ўрнатилган нормативларни бажариш учун, шу жумладан, молиявий бозорлар яхши ривожланмаган ва бошқа ликвид инструментлар этишмаган ҳолатда, маълум миқдордаги маблағларни банк кассасида ёки Марказий банкдаги вакиллик ҳисобварағида сақлаб келади.

Бироқ, мазкур маблағлар ҳеч қандай даромад олиб келмайди.

Марказий банк облигацияларининг муомалага чиқарилиши эса, тижорат банклари учун юқори ликвидли активга эга бўлиш билан бир қаторда, маълум миқдорда даромад олиш имкониятини беради.

Марказий банк облигациялари тижорат банклари учун етарлича жозибдор восита ҳисобланади, чунки мазкур облигациялар хатарларсиз маълум миқдордаги кафолатланган даромад олиш имконини беради. Облигациялар, юқори ликвидлик бозор инструменти ёки гаров таъминоти бўлганлиги учун, тижорат банкларининг кредитлаш имкониятларини чекламайди.

Облигацияларни жойлаштириш эркин бозор шароитида аукцион ўтказиш орқали амалга оширилади. Тижорат банклари сотиб олиш зарурияти ва ҳажми тўғрисидаги қарорларини мустақил қабул қиладилар.

Агар тижорат банкларидан қўшимча ликвидликка бўлган талаб облигацияни сўндириш муддатидан олдин юзага келса, ушбу облигациялардан гаров сифатида фойдаланиб Марказий банкдан ёки бошқа тижорат банкларидан кредит олиши мумкин. Бундан ташқари, исталган пайтда банклар ушбу облигацияларни иккиламчи бозорда ёки Марказий банкнинг ўзига қайта сотишлари мумкин.

Умуман олганда, Марказий банк облигациялари куйидаги асосий мақсад ва вазифаларни учун хизмат қилади:

Биринчидан, пул бозори фоиз ставкаларини бошқаришга ва уланиб Марказий банк асосий ставкасига яқин даражада шаклланишига хизмат қилади;

Иккинчидан, тижорат банклари учун белгиланган нормативлар доирасида ликвидликни самарали бошқариш ҳамда бир вақтнинг ўзида даромад олиш имконини беради ва бу банкнинг кредит операциялари бўйича фоиз ставкаларини туширишга имкон беради;

Учинчидан, молия бозорининг ривожланиши ва "даромадлилик эгри чизиги"нинг шаклланиши учун зарур бўлган, фоиз ставкаларни белгилаш бўйича асос (бенчмарк) бўлиб хизмат қилади.

Маълумот учун: "даромадлилик эгри чизиги" молиявий инструментларнинг (масалан, облигацияларнинг) муомала муддатидаги боғлиқ фоиз ставкаларидаги ўзгарувчанликни кўрсатади. Одатда, облигацияларнинг муомала муддати қанчалик узоқ бўлса, унинг даромадлиги шунчалик юқори бўлади.

Тўртинчидан, Марказий банк облигацияларининг муомалага чиқарилиши пул ва молия бозорининг бошқа тармоқлари ривожланишига имконият яратувчи асосий восита сифатида қаралади.

Арсен АЛИЕВ,
Пул-кредит сийсати департаментининг Бош иқтисодчиси

ЭКСПЕРТ ИЗОҲИ: МАРКАЗИЙ БАНКНИНГ ВАЛЮТА ИНТЕРВЕНЦИЯЛАРИ ВА МОНЕТАР ОЛТИН ОПЕРАЦИЯЛАРИ



Марказий банкнинг монетар олтин сотиб олиш ва валюта интервенциялари ўртасида қандай боғлиқлик мавжуд?

Маълумки, Марказий банкнинг ички валюта бозоридagi интервенциялари маҳаллий ишлаб чиқарувчилардан монетар олтиннинг сотиб олиниши натижасида иқтисодиётга чиқарилган пул маблағларини стерилизация қилиш мақсадида амалга оширилади. Юзага келган "ортиқча" ликвидликнинг камайтирилиши инфляция босимининг кескин ўсиши ҳамда макроиқтисодий ному таносибликларнинг олдини олиш бўйича зарурий чора-

дир. Акс ҳолда, пул массаси сотиб олинган монетар олтин қийматида қўшимча равишда ўсиб боради.

Таъкидлаш лозимки, Марказий банкнинг валюта интервенциялари олтин-валюта захираларининг "нейтраллиги" тамойилига асосланади.

Олтин-валюта захираларининг "нейтраллиги" тамойили йил давомида Марказий банк томонидан ички валюта бозорида сотилган валюта маблағларининг соф ҳажми ушбу даврда сотиб олинган монетар олтин қиймати доирасида бўлишини аниқлади. Бошқача қилиб айтганда, Марказий банк ички валюта бозорида операцияларни

амалга оширишда пул массаси кескин ўсишининг олдини олиш вазифаларидан келиб чиқиб, мавжуд олтин-валюта захираларини ишлатиш ёки уларни кўпайтиришни кўзламайди.

Бундай ёндашув ўзгарувчан алмашув курси режимида мос бўлиб, Марказий банкнинг ички валюта бозорида иштирок этмаслиги ёки минимал даражада иштирокини назарда тутаяди.

2019 йил давомида маҳаллий ишлаб чиқарувчилардан монетар олтин сотиб олиниши натижасида 36,6 трлн. сўм пул маблағлари эмиссия қилинган (қўшимча чиқарилган) бўлиб, ушбу юзага келган "ортиқча" ликвидликни бартараф этиш мақсадида Марказий банк томонидан ички валюта бозорида 33,6 трлн. сўм эквивалентидаги хорижий валюта сотилди.

Агарда, Марказий банк томонидан ички валюта бозорида интервенция операциялари амалга оширилмаганда, 2019 йил давомида пул массаси (M2 агрегати) қўшимча 36,6 трлн. сўмга ошиб, ушбу ҳолат инфляция босимининг кучайиши ҳамда сўмнинг ал-

машув курси ошишини юзага келтирар эди.

Аксарият олтин ишлаб чиқарувчи мамлакатларда олтин экспорти асосан, Марказий банк иштирокисиз, корхоналар томонидан амалга оширилади. Бунда, Марказий банкнинг ички валюта бозорида иштирокига зарурий бўлмасдан, олтин сотишдан тушган тушум ишлаб чиқарувчилар томонидан мустақил равишда ишлаб чиқариш ёки бошқа мақсадларда фойдаланилади ёки ички валюта бозорида сотилади.

Марказий банкнинг монетар олтинни сотиш операциялари қандай амалга оширилади?

Марказий банк олтин-валюта активларини самарали бошқариш (шу жумладан, халқаро қимматбаҳо металл бозоридаги вазиятни таҳлил қилиш ва олтин нархини прогноз қилиш) ва олтин-валюта захираларида хорижий валютадаги ликвидликни таъминлаш мақсадларидан келиб чиқиб, монетар олтинни сотиш операцияларини амалга оширилади.

Бунда, ташқи бозорда сотилган монетар олтин ҳажми маҳаллий ишлаб чиқарувчилардан сотиб олинган ҳажмдан фарқ қилиши мумкин. Шу билан бирга, монетар олтин экспортдан тушган хорижий валютадаги тушум ҳажми Марказий банкнинг

ички валюта бозорида сотилган хорижий валюта, яъни валюта интервенцияси ҳажмига мос келмаслиги мумкин.

Халқаро захираларидан алмашув курсини ушлаб туриш мақсадида фойдаланиладими?

Марказий банкнинг ички валюта бозоридаги фаолияти ва унинг валюта операцияларининг алмашув курсига таъсирини баҳолашнинг билвосита кўрсаткичларидан бири йил давомида олтин-валюта захиралари ҳажмининг ўзгаришидир.

Статистик маълумотларга кўра, 2019 йил давомида Марказий банк олтин-валюта захиралари 237 млн. АҚШ долларига (нархлар ўзгариши ҳисобга олинмаган ҳолда) ошиб, ушбу даврда миллий валютанинг АҚШ долларига нисбатан алмашув курси 13,9 фоизга қадрсизланди. Бу ўз навбатида, Марказий банк валюта курсининг фундаментал ўзгаришида захира активларидан фойдаланмаганлигини кўрсатади. Миллий валюта алмашув курсининг динамикаси, ички валюта бозорида талаб ва тақлиф даражасини белгилайдиган ташқи ва ички иқтисодий шароитлар таъсирида шаклланди.

Бекзод МИРАХМЕДОВ,
Монетар операциялар департаментининг Бош иқтисодчиси

НЕГА МУЛҚДОРЛАР КЛАСТЕРЛАРДАН ЎЗ ҲАҚИНИ ВАҚТИДА ОЛОЛМАЯПТИ?

Шу кунларда кластерлардан ўз ҳақини вақтида ололмаётгани учун шикоят қилаётган мулкдорлар сони ортиб бормоқда. Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашидан олинган тезкор маълумотларга кўра, пахтачилик кластерларининг 2019 йил пахта хомашёси етиштириш учун фермер хўжаликларида яқиний ҳисоб-китоб бўйича умумий қарздорлиги 897,8 миллиард сўмни ташкил этмоқда.

– Бу рақамларни ҳудудлар кесимида кўриб чиқадиган бўлсак, ҳамма жойда муаммолар мавжуд, – дейди кенгаш бўлим бошлиғи Нажмиддин Мирабдуллаев. – Мисол учун, Андижон вилоятида 57,8 миллиард, Бухоро вилоятида 179,7 миллиард, Наманганда 67,9 миллиард, Фарғонада 79,7 миллиард сўм шулар сирасидандир. Шунингдек, ажратилган ресурс маблағларини пахта тўқимачилик кластер корхоналари бошқа йўналишларга сарфланаётгани ҳақида мунозабатлар келиб тушмоқда. Шу сабабли юзага келаётган муаммолар масалаларни ўрганиш учун вилоят ҳокимларининг ўринбосарлари бошчилигида ишчи гуруҳлари ташкил этилмоқда.

Кенгашда амалга оширилаётган бу каби чоралар туфайли фермерларнинг манфаатлари ҳимоя қилинмоқда.

– Туманимизда фаолият юритаётган фермер хўжаликлари манфатини кўзлаб, туманда пахтачилик кластери ташкил этган “Алёртекс” қўшма корхонасига нисбатан январь ойида Хўжаобод туманларaro иқтисодий судига даъво аризаси киритдик, – дейди Жалакудук тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши раиси Д.Аҳмедов – Сабаби, фермер хўжаликлари топширган 16704,9 тонна пахта хомашёси учун маблағ тўлаб берилмаган. Шу боис биз асосий суммани ва жарима ундириш бўйича даъво аризаси бердик. Айни вақтда эса Хўжаобод туманларaro иқтисодий судининг қарорига асосан “Алёртекс” қўшма корхонаси тумандаги 210 пахтачилик фермер хўжаликларида асосий маблағни ва жаримани тўлаб берадиган бўлди.

Қайд этиш кераки, 2019 йилда Кенгаш ҳуқуқшуносларининг бевосита амалий ёрдами билан қарийб тўрт мингта фермер хўжалигининг тайёрловчи ташкилотлардан ҳақларини ундириб бериш бўйича судларга даъво аризалари киритилган бўлиб, 2 минг 400 дан ортиги қаноатлантирилган. Шунингдек, қарийб тўққиз мингта фермер хўжалигининг ҳақларини ундириб бериш бўйича қарздор ташкилот ва корхоналарга киритилган талабномаларнинг деярли уч мингтаси қаноатлантирилган.

Сайёра ШОЕВА, ЎЗА

Жорий йилнинг 4 февраль куни “Jahon.uz” интернет нашри томонидан “Асакабанк” ва “Микрокредитбанк” филиаллари томонидан имтиёзли кредит талон-тарож қилинмоқда” сарлавҳали мақола чоп этилди. Унга кўра, “Асакабанк” ва “Микрокредитбанк” фуқаролар ва фермерларга ажратилган имтиёзли кредитларни талон-тарож қилгани айтилмоқда. Яъни, “Микрокредитбанк” Фарғона вилояти филиали томонидан фермер хўжаликлари номига ажратилган 129 миллион сўмлик имтиёзли кредит талон-тарож қилинганлиги ҳолатлари юзасидан жиноят иши кўзга тилинган.



ИМТИЁЗЛИ КРЕДИТЛАР ТАЛОН-ТАРОЖ ҚИЛИНМАЯПТИ...

Гап шундаки, Фарғона вилоят прокуратураси томонидан 2019 йил 30 август куни банкнинг собиқ ходими О.Қосимовга Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг тегишли моддалари билан жиноят иши кўзга тилинган. Айбланувчи устидан “Акрамов Шоирбек” деҳқон хўжалигига, фуқаро Каримберди Қосимов, фуқаро Акбарали Юлдашев, фуқаро Абдужалил Қосимов ва бошқаларга турли мақсадларда кредит маблағи ажратиб, ушбу кредит маблағини шахсий манфаати йўлида талон-тарож қилганлик ҳолати юзасидан тергов ҳаракатлари олиб борилган. Тергов-суриштирувлар давомида О.Қосимовга қўйилган айбловлар ўз исботини топиб, банкка етказилган моддий зарар қисман қопланган.

Жиноят ишлари бўйича Фарғона вилояти Ёзёвон туман судининг 2019 йил 25 ноябрдаги ҳукми билан айбдор ходимга нисбатан тегишли жазо чоралари қўлланилган.

Бироқ, “Jahon.uz” интернет нашри эълон қилган материал сарлавҳасида айтилгандек, “Микрокредитбанк” филиаллари томонидан имтиёзли кредит талон-тарож қилинмаяпти, балки имтиёзли кредит маблағлари мақсадли ишлатилиши учун барча зарурий чоралар кўрилувчи. Юқоридаги ҳолат ҳам 2017-2018 йилларда содир этилган бўлиб, бунга “талон-тарож қилинмоқда” деб баҳо бериш ноўрин ҳулоса.

Айни пайтда “Микрокредитбанк” АТБ тизимидаги 71 та филиал орқали аҳолига барча турдаги банк хизматлари кўрсатилиши билан бирга, “Ҳар бир оила – тадбиркор”, “Ёшлар – келажакимиз” каби давлат дастурлари доирасида имтиёзли кредитлар ажратилмоқда. Тадбиркорларимизни молиявий кўллаб-қувватлаш борасидаги ишларни ташкил қилишда ҳар қандай қонун бузилиши ҳолатларига йўл қўймаслик банк томонидан қатъий назоратга олинган.

Банк Ахборот хизмати

ҲУДУДЛАР ИҚТИСОДИЙ САЛОҲИЯТИНИ ОШИРИШ ЙЎЛИДА

Мамлакатимизда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳаси тобора ривожланиб, кўплаб ишлаб чиқариш корхоналари янгидан ишга туширилмоқда. Бунинг самарасида маҳаллийлаштириш ва экспорт амалиётлари кучаймоқда, янги иш ўринлари яратилмоқда.



Ушбу жараёнларни Ўзсаноатқурилишбанкнинг Тошкент вилояти минтақавий филиали мисолида кузатиб, банк филиали томонидан 2018 йилда хусусий сектор вакилларига 465,3 млрд. сўмлик кредит маблағлари ажратилганини қайд этиш мумкин. Натижада 400 га яқин янги иш ўринлари яратилган. Янгидан фойдаланишга топширилган корхоналар томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулотларнинг 86,9 млн. АҚШ доллариллик қисми хорижга экспорт қилинган.

Филиал томонидан мазкур ишлар 2019 йилда ҳам фаол давом эттирилиб, тадбиркор-

лик субъектларини молиявий кўллаб-қувватлаш мақсадида 748,1 млрд. сўм миқдорда кредит маблағлари ажратилди. Пировардида, эликка яқин лойиҳалар ишга туширилиб, 900дан ортиқ янги иш ўринлари ташкил этилди. 135,4 млн. АҚШ доллариллик маҳсулот четга экспорт қилинди.

Ана шундай корхоналардан бири – “Angren charm invest” МЧЖ бўлиб, у ерда 2 та кўй ҳамда йерик шохли чорва моллари терисини қайта ишлаш цехи фаолияти йўлга қўйилган.

– Корхонамиз 2019 йилнинг ноябрь ойида ишга

туширилди, – дейди “Angren charm invest” корхонаси бош муҳандиси Насимжон Каримов. – Бу ерда кимё маҳсулотларини сақлаш учун махсус омборхона, терини қабул қилиш, ажратиш ва тайёрлаш учун алоҳида бинолар мавжуд. Банкнинг молиявий кўмагида йилига 60 миллион кв. метргача маҳсулот етказиб бериш қувватига эга Италиядан келтирилган технологияларимиз тўлиқ ишга туширилди. Маҳсулотларимиз оёқ кийим, чарм-атторлик маҳсулотлари ҳамда кийим-кечақларни ишлаб чиқаришда қўлланилади. Экспорт ҳажми биринчи йил-

га қувватда умумий ишлаб чиқарилган маҳсулотларимизнинг 23 фоизини, 5 йил тўлиқ ишлаганда эса 50-60 фоизини ташкил этиши режалаштирилган.

Яна бир шундай самарали лойиҳалардан бири керамика хом ашёсидан санитария-техника маҳсулотлари ишлаб чиқаришга ихтисослашган “Vita Ceramics” корхонасидир. Давлатимиз раҳбарининг ташаббуси билан барпо қилинган мазкур корхона ишга тушиши билан 200 га яқин ҳудуд аҳолиси иш билан таъминланди.

– Корхонамиз томонидан ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар хомашёсининг 70 фоизи маҳаллий бўлиб, ўзимизда етказиб берилди, – дейди “Vita Ceramics” корхонаси директори Хуршид Умаров. – Шу боис ишлаб чиқаришни йўлга қўйишда биз учун энг муҳим ва мушкул масала – бу четдан технология олиб келиш эди. Бу борада бизга Ўзсаноатқурилишбанк ҳам молиявий, ҳам ташкилий ишларда яқиндан ёрдам берди, натижада лойиҳамизни қисқа муддатда татбиқ этишга эришдик.

Бугунги кунда корхона томонидан 6 турдаги санитария-техника маҳсулотлари

ишлаб чиқарилади. Маҳаллий бозорга бир ойда умумий ҳисобда 30 мингта маҳсулот етказиб берилмоқда. Экспорт борасида дастлабки ҳисоб-китоб йиллик ишлаб чиқарилган маҳсулотнинг 3,5 млн. долларга тенг қисмини четга сотиш мўлжалланган.

– Ўзсаноатқурилишбанкнинг Тошкент вилояти минтақавий филиали томонидан ҳудуд ижтимоий-иқтисодий ҳаётини юксалтиришда муҳим роль ўйнавчи истиқболли лойиҳаларни молиявий кўллаб-қувватлаш ишлари фаол давом эттирилмоқда, – дейди филиал бошқиси Азиз Толипов. – Хусусан, йил охирига қадар евробонд ҳисобидан жалб қилинган маблағлар туфайли 23,5 млн. АҚШ доллариллик лойиҳалар молиялаштирилади, пировардида, 2,5 мингта иш ўрни яратилади. Бундан ташқари, 12,5 млн. АҚШ доллариллик маъқулланган лойиҳалар амалга оширилиб, бунинг ҳисобига вилоятга илғор технология ва ускуналар кириб келади, инновацион лойиҳалар ишга туширилади. Буларнинг барчаси ҳудуд салоҳиятини янада оширишга хизмат қилади.

Рустам ПУЛАТОВ
тайёрлади.

ХАРИД ЧЕКИНИ ТАЛАБ ҚИЛМАСЛИК “ЯШИРИН ИҚТИСОДИЁТ”ГА ЙЎЛ ОЧАДИ

Бозор ёки бошқа бирон савдо шохобчасидан маҳсулот сотиб олинганда кўпинча бир хил манзарага гувоҳ бўламиз. Харидор ўзига маъқул бўлган маҳсулотни олади ва унинг пулини тўлайди. Савдо жараёнида кўпчилик эътибор бермайдиган, ammo муҳим бўлган бир шарт аксарият ҳолларда эсдан чиқади ёки умуман эътиборга олинмайди. Бу харид қилинган маҳсулот учун НАЗОРАТ-КАССА МАШИНАСИ (НКМ) ЧЕКИНИ олиш.

ХАРИД ЧЕКИНИ ТАЛАБ ҚИЛИШ НИМА БЕРАДИ?

Харид чекларини талаб қилиб олиш нақд пулларнинг банкдан ташқари ноқонуний айланишининг олдини олади. Давлат бюджетига солиқ тушуми ошишини таъминлайди.

Агар сотувчи томонидан чек тақдим этилмаса, албатта, талаб қилиш зарур. Зеро, ҳар бир истеъмолчи савдо шохобчаларидан харид қилган маҳсулотни учун чек талаб қилишга ҳақли.

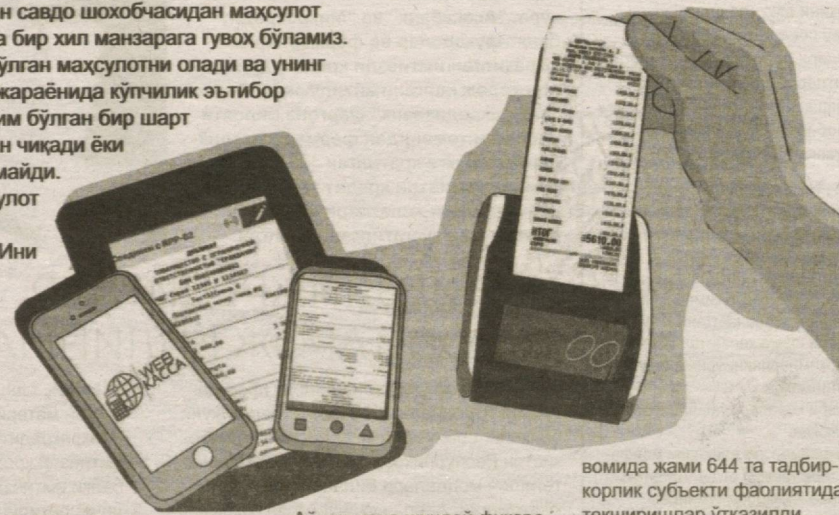
ЧЕК БЕРМАСЛИК ҲОЛАТЛАРИ ОНЛАЙН НАЗОРАТГА ОЛИНАДИ

2019 йил 6 сентябрда “Савдо ва хизмат кўрсатиш соҳасидаги ҳисоб-китоблар тизимига замонавий ахборот технологияларини жорий қилиш ҳамда ушбу соҳада жамоатчилик назоратини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Президенти Фармони қабул қилинди. Мазкур фармонда тадбиркорлик субъектлари томонидан харид чеки бермаслик ҳолатларини олдини олиш ҳамда уларни онлайн кузатиш назарда тутилган.

Ҳозирда Фармонга кўра, тадбиркорлик субъектларини онлайн-НКМ билан жиҳозлаш чоралари кўрилмоқда.

ОНЛАЙН-НКМ КИМ УЧУН ҚУЛАЙ, ТАДБИРКОР ЁКИ ИСТЕЪМОЛЧИ?

Онлайн-НКМнинг жорий этилиши харидорга ҳам, сотувчига ҳам бирдай қулайлик яратди. Унинг чекларида харид қилинган маҳсулот рўйхати, нархи, сони, чек ва касса аппарати рақами акс этдирилади. Бундан ташқари, QR-код ёрдамида чекдаги маълумотларни электрон маълумотлар билан солиштириш имконияти ҳам бўлади. Шунингдек, тадбиркорлик субъекти учун товар айланмаси ҳақида аниқ



маълумотлар сақланиб қолади. Бир сўз билан айтганда, ортиқча қозғоқчилик ва вақт сарфланишига барҳам беради.

ХАРИД ЧЕКИ ЮТУҚЛИ ЛОТЕРЕЯГА АЙЛанаДИ

Онлайн-НКМ ёки виртуал касса юритилиши юзасидан жамоатчилик назоратини таъминлаш мақсадида турли хил ўйинлар ва рағбатлантириш чоралари ҳам жорий этилган. Жумладан, онлайн-НКМ чекларини солиқ органларидан рўйхатдан ўтказган жисмоний шахслар ўртасида ютуқли ўйинлар ўтказилади. Солиқ тўлашдан бўйин товлаш ҳолатлари бўйича маълумот берганлар эса рағбатлантириб борилади.

ИСТЕЪМОЛЧИГА БЕРИЛМАГАН ЧЕК ТАДБИРКОР УЧУН “ҚИММАТГА ТУШАДИ”

Солиқ хизмати ходимлари амалдаги қонунчиликка кўра, онлайн-НКМдан фойдаланиш қоидаларига риоя этилишини текшириб боради. (Солиқ кодексининг 139-моддаси)

Тадбиркорлик субъектлари томонидан белгиланган тартибда назорат харид чеки берилмаслиги беш миллион сўм миқдорига молиявий жарима қўлланилишига асос бўлади. Ушбу ҳолат бир йил ичида такрор содир этилса, жарима миқдори ўн миллион сўмга оширилади. (Солиқ кодексининг 221-моддаси)

МУРОЖААТЛАР ЭЪТИБОРСИЗ ҚОЛМАЙДИ

Тан олиб айтиш керак, ўз ҳақ-ҳуқуқини яхши биладиган фуқаролар ҳам талайгина.

Айнан мана шундай фуқароларнинг эътибори туфайли айрим тадбиркорлик субъектларининг ҳақиқий даромадини яширишга уринаётгани фош бўлмоқда.

Солиқ органлари томонидан олиб борилаётган тушунтириш-тарғибот ишларига қараймай, савдо ва хизмат кўрсатиш шохобчаларида сотилган товар учун чек бермаслик ҳолатлари юзасидан мурожаатлар келмоқда.

БИР ЙИЛДА 1 МИНГ 953 ТА МУРОЖААТ КЕЛИБ ТУШДИ

2019 йилда жами 1 минг 953 та мурожаат келиб тушган. Улар асосида жойларда текширувлар ўтказилиб, аниқланган ҳолатлар бўйича қонунчилик талаблари асосида тадбиркорлик субъектларига таъсир чоралари кўрилди. Солиқ органларига тушган мурожаатларнинг 1 минг 441 таси айнан назорат-касса машинасидан фойдаланиш қоидаларини бузиш билан боғлиқ. Яна 512 та мурожаат тўлов терминалидан фойдаланишга оид қондабузарлик сабаб келиб тушган.

503 ТА ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТИ 3,6 МЛРД. СЎМ ЖАРИМА ТЎЛАДИ

Уларни ўрганиб чиқиш натижаси бўйича қонун бузилиши ҳолатларига йўл қўйган 931 та тадбиркорлик субъекти билан профилактика тибқа суҳбатлари ўтказилди. Шунингдек, 1 минг 22 тасида текшириш ўтказиш бўйича Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакилга бююртма киритилди. Бююртмалар асосида 2019 йил да-

риш ҳуқуқи берилди. Бунда камайириш миқдори базавий ҳисоблаш миқдорининг 10 бараваридан ошмаслиги керак.

Таъкидлаш лозим, 2021 йил 1 январдан бошлаб онлайн назорат-касса машиналарини харид қилиш ва ўрнатиш билан боғлиқ харажатларни қоплаш учун имтиёз берилмайди.

ОНЛАЙН-НКМДАН ФОЙДАЛАНИШ МАЖБУРИЙМИ?

Президент фармонида тадбиркорлик субъектларининг фаолият тури ва айланма маблағига кўра, онлайн-НКМ ёки виртуал кассадан фойдаланишга ўтиш мuddатлари ҳам белгиланган.

Унга кўра, 2020 йил 1 январдан алкоғоль ва тамаки маҳсулотлари, дори-дармон, автомобилларга бензин, дизель ва газ ёқилгиси савдоси билан шугулланувчи тадбиркорлик субъектлари онлайн-НКМ ёки виртуал кассадан фойдаланишга ўтди.

2019 йил якунлари бўйича йиллик айланмаси (тушуми) беш миллиард сўмдан ошган тадбиркорлик субъектларидан эса жорий йилнинг 1 августига қадар ушбу қурilmаларнинг бирдан фойдаланишини йўлга қўйиши талаб этилади.

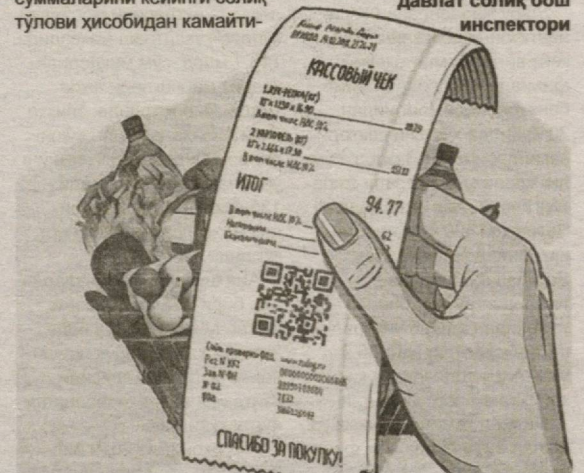
Ўтган йил якунлари бўйича йиллик обороти юз миллион сўмдан ошган ёки йил давомида ушбу чегаравий миқдорга етган тадбиркорлик субъектлари учун бу мuddат 2021 йил 1 январь этиб белгиланган.

Қолган барча тадбиркорлик субъектлари 2022 йил 1 январдан онлайн назорат-касса машинаси ёки виртуал кассадан фойдаланишга ўтиши лозим. Акс ҳола бу қонунбузилиш ҳолати сифатида қайд этилиб тадбиркорлик субъектига қонунда белгиланган тартибда чора кўрилади.

Музаффар Юсуф

НАЗАРОВ

Давлат солиқ кўмитаси
давлат солиқ бош инспектори



ХАКЕРЛАР САЁХАТЧИЛАРНИ ҲАМ ТИНЧ ҚЎЙМАЙДИ, ШЕКИЛЛИ

Кибер хавфсизлик бўйича мутахассислар 2019 йилнинг энг қўрқинчли тенденцияси сифатида очиқ уруш майдонлари кибер қуролдан фойдаланишни қайд этишди. Кибер криминал гуруҳлар ва давлатга қарши тузилган уюшмаларнинг мақсади жосуслик ва исён кўтаришдан иборат. Инсонлар, компаниялар ва давлат ташкилотлари бундан буён кибер майдоннинг хавфсизлиги тўлиқ таъминланаётганлиги, шунингдек ўз маълумотларининг ҳимояланганлиги ва бутунлигига ишонч ҳосил қила олмайди.

ХАКЕРЛАР ИЛК БОРА РОССИЯГА ҚАРШИ



Check Point мутахассислари Lazarus гуруҳи хакерлари Россия компанияларига кибер ҳужум уюштирганлиги маълум қилди. Экспертлар бу ҳолатни қутилмаган ҳодиса сифатида баҳолади, сабаби шу пайтга қадар Россия ташкилотлари Lazarus ўлжаси бўлмаган, чунки гуруҳ аъзолари асосан Шимолий Корея ва Япониядаги ташкилотларга ҳужум уюштириб келган.

Lazarus ўз тарихида камда 11 та мамлакатга ҳужум қилган. Кибер жиноятчиларнинг асосий қурбонлари, қондага кўра, Япония ва Шимолий Корея компаниялари ҳисобланган. Бироқ Россия билан хакерлар унчалик қизиқмаган. Экспертлар аниқлашди, Россияга уюштирилган хакерлик ҳужумлари ортда Lazarusнинг махсус мақсадни кўзлаган ҳолда ҳужум қиладиган бўлими BlueNoroff турган. Sony Pictures Entertainmentнинг серверларини 2014 йилда бузган ҳужумчилар ҳам айнан шу гуруҳ вакиллари эканлиги маълум. Айнан шу гуруҳ аъзолари 2016 йилда Бангладеш Марказий банкидан 81 миллион АҚШ доллари ва миллион долларлик криптовалюта биржаларни ўмарган.

Бундан ташқари, ушбу гуруҳ Wannacry вируси тарқалишига алоқадор, деб айтилади. Польша ва Мексикадаги банкларга

ҳужум, АҚШ Мудофаа вазирлиги буюртмачиларига фишинг ҳужуми, Лотин Америка мамлакатларидаги онлайн қимор ўйинларига қарши курашувчи компанияларга нисбатан уюштирилган ҳужумда ҳам шу гуруҳнинг қўли борлиги маълум. Ўтган йили McAfee антивирус дастурий таъминоти асосчилари тайёрлаган ҳисоботда келтирилишича, хакерлик гуруҳи 17 мамлакатда кибер ҳужум уюштирган.

Янги ҳисоботда тадқиқотчилар "Ghost Secret операцияси" номли йирик кампания ҳақида тўхталиб, унинг мақсади турли хил соҳа ва тармоқлардаги махфий маълумотларни ўмарилшига қаратилгани аниқланган. Ҳужумчилар турли хил зарарли дастур ва воситалардан фойдаланган бўлиб, бу ҳаракатлар ҳам Шимолий Кореянинг Lazarusга тегишли эканлиги тахмин қилинмоқда.

ШАХСИЙ ВА ЖАМОАВИЙ МАЪЛУМОТЛАР ЎМАРИЛДИ

Хакерлар дунёнинг 10 дан ортиқ йирик телекоммуникацион компанияларнинг тизимларини ишдан чиқариб, катта ҳажмдаги шахсий ва жамоавий маълумотларни ўмарилшига эришди. Кибер хавфсизликка ихтисослаштирилган Subeason компанияси маълумотига кўра, фирибгарлар 30 дан ортиқ мамлакатлардаги компанияларга ҳужум уюштирган бўлиб, асосий мақсад ҳукумат аъзолари, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари масъуллари ва сиёсатчиларга оид маълумотларга эга бўлишдан иборат бўлган.

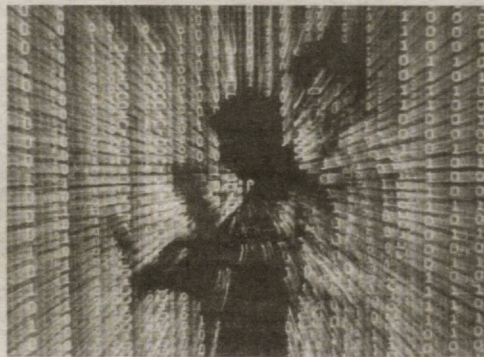
Кибер ҳужум 7 йил аввал бошланган бўлиб, аввалга хакерлар учта йирик компанияларга қарши ҳаракат қилган бўлса, ҳозирда уларнинг сони 25 тадан ошган. Булар Европа, Осиё, Яқин Шарқ ва Африка мамлакатларидаги операторлардир.

Subeason вакиллари айтишича, улар хакерлар фаолигини тахминан бир йил аввал кузатишган бўлиб, ушундан буён улар қўшимча за-

рарли ускуналарсиз ҳам мобил операторлар тармоқларига кириш имконини кўлга киритган. Ҳужумчилар мобил операторлар веб тармоқларини ҳимоя қилувчи дастурларнинг хатосидан фойдаланиб, операторлар учун ҳам, фойдаланувчилар учун ҳам билинтирмаган ҳолда ишлаган.

Хакерлар домен ва банкларни бошқарувчи қурилмага кириш имконига

эга бўлган ва турли мобил тармоқлардаги турли қайдларни қўчириб олишга муваффақ бўлишган. Фирибгарлар айнан телефон орқали амалга оширилган мулоқот ёки смс-хабарларнинг ўзига дахл қила олмаган бўлса-да, фойдаланувчилар томонидан амалга оширилган қўчироклар сони ва йўналишига оид юзлаб гигабайт ҳажмли шахсий маълумотларни кўлга киритган.



КИБЕР ҲУЖУМ ЕВРОПАДАГИ МАРКАЗИЙ БАНКЛАРДАН БИРИНИ ҲАМ ЧЕТЛАБ ЎТМАДИ

Европа марказий банки (ЕМБ)нинг вебсаҳифаларидан бири хакерлик ҳужумига учради, оқибатда махфий маълумотлар ўмарилган бўлиши мумкин.

Номаълум шахслар интеграциялашган банк ҳисоботларига оид маълумотнома (BIRD)нинг вебсайти жойлашган серверга кибер ҳужум уюштирди. ЕМБ ҳузуридаги BIRD сайти банк тизимига статистика ва текширув ҳисоботларни қандай тайрлашга оид маълумотларни тақдим этади. Мазкур сайт ЕМБ серверларидан алоҳида тармоқда жойлаштирилган.

ЕМБдагилар тахминига кўра, фирибгарлар BIRDга тегишли янгиликлар хабарномасига обунга бўлган 481 нафар фойдаланувчиларнинг алоқа маълумотларини кўлга киритган бўлиши мумкин. Алоқа маълумотлари таркибидан обуначининг электрон манзили, исми ва эгаллаб турган лавозими сингари маълумотлар ўрин олган. Бугунги кунда ЕМБдагилар обуначилар билан алоқага чиқишга ҳаракат қилмоқда.

АҚШ САНОАТЧИЛАРИ МИЛЛИЙ УЮШМАСИ ХАКЕРЛАР ЭЪТИБОРИДА

2019 йил ёз фаслида АҚШ саноатчилари Миллий уюшмаси (National Association of Manufacturers, NAM) тармоғи кибер ҳужумга учради. Тахминларга кўра, ҳужум Хитой ҳукумати-нинг буюртмасига асосан кибер жиноятчи гуруҳ томонидан содир этилган.

Ҳужум АҚШ ва Хитой ўртасидаги навбатдаги музокаралар арасида уюштирилган бўлиб, ундан эҳтимолий савдо келишувлари ҳақидаги маълумотлар изланган. Тахминларга кўра, хакерлар АҚШ президенти Дональд Трамп ва саноатчилар уюшмаси раҳбари Жей Тиммонснинг учрашуви оид маълумотлар билан ҳам қизиқилган.

Маълум қилингандек, NAMга қилинган ҳужумдан сўнг АКТ мутахассис-



лари иштирокида суриштирув ишлари олиб борилди. Уларнинг ҳулосасига кўра, ҳужумда илгари хитойлик хакерлар томонидан қўлланган усул ва воситалардан фойдаланилган.

Вашингтондаги кучли саноат гуруҳининг ички компьютер тармоқларининг бузилиши икки йирик мамлакатлар ўртасидаги савдо урушида Хитойнинг "қўли узун" бўлишига бўлган иштиёқ кучли эканлигини кўрсатмоқда.

ХАКЕРЛАР САЁХАТЧИЛАРНИ ҲАМ ТИНЧ ҚЎЙМАЙДИ, ШЕКИЛЛИ

АҚШ Божхона ва чегара назорати хизмати (Customs and Border Protection, CBP) маълум қилишича, номи номаълум буюртмачи автомобиль давлат рақамига оид сурат, шунингдек чегара назоратига доир фотосуратнинг четга чиқиб кетишига йўл қўйган. Ушбу ҳуқуқбузарлик ҳақида 2019 йил 31 майда маълумот тарқалган ва бу ҳолат юзасидан ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ташкилотлар ҳамда конгрессга ахборот берилган.

АҚШ Божхона ва чегара назорати хизмати Америка чегарасини кесиб ўтаётган инсонлар ва уларнинг автомобиль рақамлари тасвири акс эттирилган суратлар ташқарига чиқиб кетганлигига оид маълумотни тасдиқлади. Кибер ҳужумга учраган инсонлар сони ҳақидаги маълумот очикланмаётган, бироқ идора ҳар кун миллионлаб саёхатчилар ҳамда АҚШга ташриф буюрувчиларга оид маълумотларни қайта ишлаб келишда давом этмоқда.



Фото: Владимир Заводов



БАНК АХБОРОТНОМАСИ

АХБОРОТ -ТАҲЛИЛИЙ ГАЗЕТА
АХБОРОТ ҲАМКОРЛАРИМИЗ

Ўзбекистон Республикаси
Марказий банки

Ўзбекистон Республикаси
Банк-молия академияси

БОШ МУҲАРРИР
Бобур МУҲАММАДИЕВ

НАШР УЧУН МАСЪУЛ
Шукур ЖАББОР

Обуна ва реклама учун
Тел: 99897 776 60 18
71 234 43 18
Факс: 71 234 43 18
Нашр индекси-102.

МУАССИС:
"Moliya yangiliklari agentligi" МЧЖ

Ахборот кўмаги

ЎЗА, "Norma Hamkor" МЧЖ
www.finance.uz

Таҳририят манзили:
100060. Тошкент ш., Юнусобод т.
Осиё кўчаси 1а

e-mail: bankaxborotnomasi@mail.ru,
Чоп этишга тайёрловчи:
"Moliya yangiliklari agentligi" МЧЖ
Газета таҳририятнинг техник
уқуналарида саҳифаланди.

Таҳририятнинг фақат ёзма розилиги билан
"Банк ахборотномаси" да эълон қилинган
материалларни кўчириб босишга ижозат бериллади.
Кўлёмалар тақриз қилинмайди ва қайтарилмайди.
Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги
томонидан 2012 йил 10 январда 0065-тартиб рақами
билан рўйхатга олинган. Газета ҳафтада бир марта –
пайшанба куни чиқади.
Буюртма № г 0202 А-1652
Нархи шартнома асосида.
Газета АЗ ҳажмда, 4 шартли босма табоқда чоп
этилди. Босишга рухсат этилди: 04.02.2020 й.,
1 2 3 4 5 6